

SİNOP ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDEN İKİ MERMER KAP ÜZERİNE ÖN GÖZLEMLER

Hazar KABA *

Öz:

Sinop Müzesi envanterinde kayıtlı iki adet taş kap bu makalenin konusunu teşkil etmektedir. Farklı dönemlerde, farklı yollardan kontekst dışı olacak şekilde Müze envanterine kazandırılmış olan her iki kap da mermer olmaları ile dikkat çekmektedir. Her ne kadar özeldir farklı amaçlar için tasarlanmış olsalar da genel kullanım bağlamında iki kabın da ölü gömme ile alakalı olarak kullanılmak üzere yapıldığı anlaşılmaktadır. Kaplardan ilki urne amaçlı kullanılmak üzere üretilmiş olan bir *hydria*, ikincisi ise oldukça kötü olan korunma durumuna rağmen bir mezar *lekythos*u olarak tanımlanabilmektedir. Mermer kapların her ikisi de bizlere formları, üretim amaçları, kullanım alanları ve yaklaşık tarihlerini saptamaya yetecek kadar bilgi sunmaktadır. Bu bağlamda özellikle *hydria* "Hadra Vazoları"na olan form benzerliği ile dikkat çekerken *lekythos*un Attik mermer *lekythos*ları arasına yerleştirilebileceği görülmektedir. Bu çalışmada, bahsi geçen iki mermer kap formları bakımından değerlendirilip etraflıca tanımlanacak ardından da tespit edilmiş olan benzerleri ile karşılaştırılarak kullanım alanları hakkında sağlıklı verilere ulaşılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mermer kaplar, *Hydria*, Hadra vazosu, Urne, *Lekythos*.

Preliminary Observations on Two Marble Vases from Sinop Archaeological Museum

* Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniv., Fen Edebiyat Fakültesi, hazarkaba@gmail.com

Abstract:

Two stone vessels kept within the inventory of the Sinop Archaeological Museum comprise the subject of this paper. The two out of context vessels, which had been brought into the Museums inventory on different occasions through different ways, both attract attention as being made of marble. Even though it is evident that each vessel was produced for different purposes their overall area of usage is understood to be purely funerary oriented. First vessel was carved in the shape of an *hydria* for being used as a cinerary urn where as the second one can be identified as a funerary *lekythos* despite its extremely worn structure. Both marble vessels provide us with enough information to understand their shape, area of usage, production purposes and approximate dates. In this aspect it becomes evident that the *hydria* was inspired by the so-called “Hadra Vases” where as the *lekythos* can be placed amongst the well known Attic marble funerary *lekythoi*. In this paper, two aforementioned marble vessels will be evaluated through their forms for a brief identification and then will be compared with various parallels for a better understanding of their area of usage.

Keywords: Marble vases, *hydria*, Hadra vases, Urn, *Lekythos*.

Giriş

İnsan hayatının en önemli parçalarından biri olan ve saklama, taşıma, sunma gibi pek çok gündelik amaca hizmet eden kaplar kil kullanılarak üretilmeden çok öncesinde taştan yapılmaktaydı. Özellikle Akeramik Neolitik Dönem’de seramik kap üretimi bilinmediği için tercih edilen taş kaplar, uygarlık tarihi ilerleyip seramik kaplar yaygınlaştığında bile hala üretilmeye ve kullanılmaya devam etmiştir. Ancak bu devamlılık, taş kapların gündelik hayat alanından ziyade dini, törensel, endüstriyel ve ölü gömme alanlarında kullanılması şeklinde gerçekleşmiştir.

Sinop Arkeoloji Müzesi envanterinde yer alan çok sayıdaki taş eser arasında özellikle formları ile dikkat çeken iki taş kap yer almaktadır. Biri kısmi ve oldukça zarar görmüş, diğeri ise tam ve çok iyi korunmuş olan söz konusu iki eser aslında farklı birer Yunan kap formunu örneklemektedir. Kapların mermer oluşu yanında form ve yapısal özellikleri de her ikisinin ölü gömme ile alakalı olarak kullanılmak üzere üretildiğini göstermektedir.

Müze envanterine 20-1-80 kodu ile kayıt edilmiş olan ilk mermer kap müzeye satın alma yolu ile gelmiştir.¹ Müze envanter defterinde ve kayıtlarında eserin buluntu konumuna dair hiçbir bilgi yer almadığından söz konusu kabın tam olarak nerede ve hangi şartlarda bulunmuş olduğu bilinmemektedir. Sergilediği genel yapısal özellikler ışığında bir *hydria* olduğu anlaşılan bu eser, gövde üzerindeki kısmi bir çatlak dışında tüm olarak korunagelmıştır.

İkinci eser, Müze envanterine 16-1-99 kodu ile Bostancılı köyünde ele geçmiş bir yüzey buluntusu olarak kayıt edilmiştir.² Bu eser üçte birlik kısmını teşkil eden üst boyun-ağız ve kaidesi eksik olacak şekilde sadece gövde-omuz-alt boyun biçiminde korunagelmıştır. Dış etkenlere uzun süre boyunca maruz kaldığı anlaşılan eser oldukça yoğun biçimde zarar görmüş ve neredeyse dış dokusunun tamamını kaybetmiştir. Yine de gözlemlenebilen formu ışığında bir mezar *lekythos*u olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır.

Bu makale daha önce yayınlanmamış bu iki mermer kabın bir nevi katalog çalışması ve ön gözleme ışığında basitçe değerlendirilerek form, tarih ve kullanım alanları açısından bilim dünyası ile paylaşılacağı bir çalışma olacaktır.

Kaplar – Form ve Benzerler

20-1-80 no.lu mermer *hydria* toplamda 65 cm.lik bir yüksekliğe sahiptir (Şekil 1). Kap, beyaz renkli damarsız bir mermerden oyulmuştur. İşçiliği, özellikle gövde hatlarındaki geçişlerde gözlemlenen yumuşaklıklar ışığında, başarılı sayılabilecektir.

Hydria aslında iç içe geçecek şekilde bütünleşen iki ayrı parça halinde oyulmuştur (Şekil 2). Her iki parçanın doku ve yapısal anlamdaki benzerliği, parçaların aynı mermerden oyulduğunu açıkça göstermektedir. Kabın ana kısmı, 37,5 cm. yüksekliğinde olup omuz, gövde, yatay kulplar ve kaideyi içeren tek bir parçadan oluş-

¹ Sinop Müzesi 3 No.lu Envanter Defteri sayfa 16.

² Sinop Müzesi 4 No.lu Envanter Defteri sayfa 178.

maktadır. Bu kısmın içi keski yardımı ile 24 cm. derinliğinde oyulmuş ve kaba işçilikte bırakılacak şekilde bir “hazne” haline getirilmiştir (Şekil 3). Bu “hazne” 17,5 cm.lik ağız kısmından başlayarak en geniş yerinde 22 cm. olacak biçimde genişlemede ve 19 cm. genişliğine daralarak sonlanmaktadır. Bu bölüme bir “kapak” gibi oturan ve kabın bütünleşik formunu oluşturan ikinci kısım ise 27,5 cm. yüksekliğinde olup boyun ve ağız bölümlerini içeren yekpare bir parça şeklinde oyulmuştur.

Hazne şekline sokulmuş gövde ile ona bir kapak misali oturan üst kısmın oluşturduğu biçim, kabın kesin bir şekilde muhafaza amacına hizmet etmek için işlendiğini göstermektedir. Ancak bu iki parçalı yapının etkili bir sızdırmazlık sağlayamayacak şekilde oluşu ve iç haznenin kaba bir şekilde işlenmesi kullanım amacının sıvı muhafazasından başka bir alana hizmet etmek olduğunu göstermektedir. Hazne kısmının işçiliğindeki özensizlik, kabı gündelik amaçlar için kullanışsız kılan ağırlığı ve form olarak bir *hydria* şeklinde işlenmiş olması, eserin aslında bir urne olarak kullanılmak üzere yapıldığına işaret etmektedir (Bir Yunan kap formu olarak *hydria*nın urne amaçlı yaygın kullanımı hakkında bkz. Andronikos 1987: 212, 214; Başaran 2016: 118, fig. 37&38; Berger-Prottsch 1974; Diehl 1964: 146-168; Kasa-poğlu 2015: 121-123, fig. 6-11; Sowder 2004: 398 vd.).

Mermer *hydria*, form anlamında fazla detaylamaya gidilmemiş ancak zarif ve belirgin profil geçişleri ile nitelenen bir yapı sunmaktadır. Dışa çekik ağız kısmı, tepesi küçük bir boğum ile sonlanan 10 cm. yüksekliğinde bir sahte kapağı taşımaktadır. Dudak kenarı detaylardan yoksun bırakılmış olsa da, keskin bir profille aşağıya sarkan seramik örneklerine öykündüğü anlaşılmaktadır. Silindirik içbükey boyun ağzının hemen altından incelmekte biraz devam ettikten sonra yeniden genişleyerek omza bağlanmaktadır. Omuz-gövde geçişi yumuşak ancak belirgin bir profille vurgulanmıştır. Bu geçişin hemen altına, gövdenin sağ ve sol kısımlarına olacak biçimde, iki adet yatay kulp işlenmiştir. Kulplar kap üzerine alçak kabartma şeklinde işlenmiş olup, 10 cm.lik genişlikleri ile nispeten küçük kalmaktadır. Kulpların bu şekilde verilmiş olmasının ardındaki sebep her ikisinin de kullanışlılıktan öte görsellik sunmasının istenmiş olmasıdır. *Hydria* formuna özgü dikey profilli üçüncü kulp

ise mevcut değildir. Boyun ve omuz üzerinde üçüncü kulbun varlığına kanıt teşkil edecek hiçbir iz veya kırık olmaması, kulbun hiç işlenmediğini göstermektedir. Yatay kulpların bulunduğu kısmın hemen üzerinden alta doğru hızlıca daralmaya başlayan gövde, kaideye doğru incelen ovoid bir yapı sunmaktadır. Gövdenin en geniş kısmı, 30,5 cm.lik ölçüsüyle, kulp hizasında kalan bölümüdür. Gövdede gözlemlenen incleme kaide kısmında bir anda bitmekte ve alt gövde iyice daralarak sonlanmak yerine düz bir profille aniden kesilmektedir. Bu kısım ile kaide arasındaki bağlantı 1 cm. yüksekliğinde yatay bir oyuk ile sağlanmıştır. Geniş bir *torus* üzerine oturan içbükey bir profilden ibaret kaide 6 cm. yüksekliğinde ve 20 cm. çapındadır. Kaide, yapısal olarak kabın genel formuna uyum göstermekte ayrıca mermerin ağırlığını da taşıyacak bir işlevsellik sunmaktadır.

Mermer *hydria*, genel form anlamında, hiçbir taş, seramik veya metal esere tam bir analogi sunmamaktadır. Ancak ağız-boyun-gövde bütününe ve sadece gövdesine olacak şekilde kısmi benzerlikler sunan bazı seramik örnekler ışığında kap hakkında yeterli çıkarımlara varmak mümkün olmaktadır. Sinop mermer *hydriasına* en geniş kapsamlı benzerliği seramik literatüründe “Hadra Vazoları” olarak anılan kaplar sunmaktadır (Cook 1966; Enklaar 1985, 1986; Guerrini 1964;). Sinop mermer *hydriasının*, Hadra Vazoları olarak bilinen seramik *hydrialara* olan benzerliği sadece form anlamında değildir. Hadra *hydrialarının* da urne amaçlı kullanılmak üzere üretilmiş seramik kaplar olduğu düşünüldüğünde (Cook 1966: 7, Merriam 1885; Pagenstecher 1909: 387-388), bir diğer benzerliğin ise kullanım alanı bakımından sağlanmış olduğu görülecektir.

Benzer örneklerle bakıldığında, günümüz Silifke’sinin bulunduğu antik Kelenderis’te ele geçmiş olan bir Hadra *hydriasının* Sinop örneğine ağız-boyun ve gövde işlenişi bakımından en yakın analogiyi sunduğu görülecektir (Zoroğlu 2000: 132, 2004: 305 Lev. 112b). Kelenderis *hydriasının* dışa açılan ağzı, sarkık dudak kenarı, ince ve silindirik içbükey boynu ile ovoid gövdesi Sinop mermer *hydriasına* temel teşkil eden tüm özellikleri yansıtmaktadır. Tarsus kökenli bir diğer Hadra *hydriası* ise sadece gövde yapısı ile Sinop örneğine yakınlaşmakta ve Sinop *hydriasının*

genel formunun Hadra *hydrialarından* esinlenmiş olabileceği fikrini pekiştirmektedir (Buora ve Laflı 2016: 321, Kat. No. 4, Fig. 1.6).

Sinop mermer *hydriasına* analogi sunan örneklerin varlığı ve özellikle bu örneklere sergilenen kısmi benzerlikler eseri pek çok açıdan kendine has kılmaktadır. Genel form anlamında özellikle Hadra *hydrialarına* olan benzerliği dikkat çekse de, bundan yola çıkarak eserin bu *hydria* tipini taklit ettiğini söylemek yanlış olacaktır. Bunun yerine Sinop mermer *hydriasının* Hadra tipinden esinlenerek üretildiğini öne sürmek daha mantıklı olacaktır. Bir diğer olası çıkarım ise Sinop *hydriasının* doğrudan metal bir kaptan kopya edilmiş olabileceğidir. Hadra *hydrialarının* da özde metal taklidi kaplar olarak kabul görmesi de bu ikinci olasılığı güçlendirmektedir (Buora ve Laflı 2016: 316).

Dikey kulbun noksan oluşu ise tipolojiden ziyade kullanışlılık odaklı bir bakış açısı ile değerlendirilmelidir. Sinop mermer *hydriasının* bir urne olarak kullanılmak üzere yontulduğu düşünülürse, boyundan omza bağlanan bir kulbun kabın açılıp kapanma işlevine engel olacağı kolaylıkla tahmin edilebilecektir. Bu işlevsel tercih ustanın formun karakteristik özelliklerinden taviz vermesine neden olmuş ve dikey kulp hiçbir zaman kap üzerine işlenmemiş olmalıdır.

Tamamen kullanışlılık öne çıkarılarak yapılan bu tercih sadece Sinop mermer *hydriasında* karşılaşılan bir durum değildir. Vergina Büyük Tümülüs'te yer alan Mezar III'te ele geçmiş gümüş bir urne *hydriası* hem üçüncü kulbunun eksik oluşu hem de kabın iki ayrı parça halinde üretilmiş olması bakımından Sinop *hydriasına* güzel bir örnekleme sunmaktadır (Andronikos 1987: 212 vd., fig. 183).

Sinop mermer *hydriasının* tarihlenmesi için de benzer örneklere ama özellikle de esere form anlamında esin kaynağı olan seramik benzerlerine bakmak gerekmektedir. Sinop mermer *hydriasına* en yakın analogiyi sunan Kelenderis ve Tarsus örnekleri yanında Hadra *hydrialarının* büyük bir miktarı da M.Ö. 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir (Duman 2002; Merriam 1885; Pagenstecher 1909: 387-388). Bunun sonucunda Sinop mermer *hydriasının* M.Ö. 3. yüzyılın ikinci yarısı içerisinde bir tarih aralığında üretildiğini söylemek doğru olacaktır.

İkinci mermer kap oldukça zarar görmüş bir şekilde korunagelmiştir. Yüzey dokusunun kaybı tüm eser sathında oldukça üst düzeyde olup, eğer mevcut idiyse, herhangi bir orijinal süslemenin tespit edilmesini imkânsızlaştırmaktadır. Eserin boyunun büyük bir bölümü, ona bağlanan ağız kısmı ve kaidesi de eksik ve kayıptır (Şekil 4). Formu ışığında bir mezar *lekythos* olduğu anlaşılan kabın mevcut yüksekliği 90 cm. olarak ölçülmüştür. Bu yüksekliğin 62 cm.lik bölümü gövdeden, geriye kalan 28 cm.lik kısmı ise boyun ve dikey kulbun korunagelmiş kısımlarından ibarettir.

Dairesel ve ince boyun, arka kısmında yer alan ve mermer mezar *lekythos*ları için karakteristik bir özellik olan, işlenmemiş tek bir dikey kulba yaslanmaktadır. Dikey kulp 3 cm.lik bir et kalınlığına sahip olup 14 cm. genişliğindedir. Sadece 28 cm. yüksekliğinde bir bölümü korunagelmiştir. İnce boyun, omza gelindikçe genişleyen bir açi çizmekte, devamındaki omuz-gövde geçişi ise yumuşak bir açi ile vurgulanmaktadır. Karın kısmı 34 cm.lik ölçüsü ile kabın en geniş bölümünü teşkil etmektedir. Bu bölümden sonra başlayan incelme ile gövde sonlanmakta ve ortaya karın kısmı hafif bombeli silindir formu bir yapı çıkmaktadır.

Sinop kökenli mermer mezar *lekythos*u sergilediği form ışığında sadece Klasik Dönem’de, bölgesel denebilecek şekilde, neredeyse tamamen Attika ve civar bölgelerinde kullanılmış olan bir “mezar belirticisi” grubuna aittir (Proukakis 1971: 2). Mensubu olduğu grupta yer alan diğer benzerleri üzerinden yola çıkılarak Sinop mermer mezar *lekythos*unun ölü gömme odaklı olacak biçimde iki farklı şekilde kullanılmış olma ihtimali vardır.

Olası ilk kullanım şekli, söz konusu eserin tek bir mezarın başına dikilerek bir “mezar belirticisi” halinde kullanılmış olmasıdır (Mirto 2012: 100). İkinci olası kullanım şekli ise, Sinop örneğinin birden fazla benzeri ile beraber bir mezar alanının köşelerine dikilerek “mezar sınırı belirticisi” olarak kullanıldığıdır (Proukakis 1971: 17). Ancak, söz konusu mermer *lekythos*un tek olarak bulunmuş olması bu eserin, mevcut kullanım şekillerinden ilkinde uyacak biçimde, bir mezar belirticisi olarak tek bir mezarın başına dikilmek üzere üretildiğini göstermektedir.

Mermer mezar *lekythos*unun tarihlenmesinde kullanım amacında olduğu kadar kesin sonuçlara varılması zordur. Eserin maruz kaldığı doku kaybı tarihlenmede oldukça yarar sağlayan boya veya kazıma-kabartma süslemeleri de ortadan kaldırmıştır. Bu bağlamda eserin tarihlenmesi anlamında en sağlıklı sonuca özellikle form özelliklerine başvurularak ulaşılabilecektir (Mermer mezar *lekythos*larının form üzerinden tarihlenmesinde karşılaşılan bazı problemler hakkında bkz. Proukakis 1971: 48).

Mermer mezar *lekythos*larının oldukça kısa sayılabilecek bir zaman dilimi boyunca kullanımında kaldığı bilinmektedir. İlk üretimler için öne sürülen tarih 430-420 yılları arasında olacak şekilde M.Ö. 5. yüzyılın son çeyreğidir (Grossman 2001: 71; Proukakis 1971: 12; Schmaltz 1970). Kesin bir şekilde tarihlenebilen son örnekler ise, en fazla M.Ö. 338 yılı civarına kadar verilmektedir (Proukakis 1971: 19). Yüz yılı bile bulmayan bu ömrü içinde mermer mezar *lekythos*ları belirgin değişikliklerden geçmemiş ve pek fazla ayırt edici özellikler kazanmadan üretilmiştir (Proukakis 1971: 31-34).

Sinop mezar *lekythos*u, bu kısa ve sorunlu üretim süresi içinde kendisine son örnekler arasında yer bulmaktadır. Çünkü mermer mezar *lekythos*larının ilk örnekleri, kendilerine köken teşkil eden beyaz zeminli seramik üretimlerin keskin açılı ve dik geçişli formlarını kopya etmektedir (Grossman 2001: 71). Ancak M.Ö. 4. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren hatlarda bir yuvarlaklaşmaya gidilirken, omzun genişlediği ve boynun da incelerek uzadığı gözlemlenmektedir (Grossman 2001: 71). Sinop örneği, sergilediği yapısal özellikler ile ikinci gruba rahatlıkla dâhil edilebilmekte ve bizlere M.Ö. 375-350 yıllarından sonra üretilmiş eserler için güzel bir örnekleme sunmaktadır.

Genel Değerlendirme

Bu makale, Sinop Arkeoloji Müzesi'nde yer alan iki mermer kabın form özellikleri, işlenişleri ve kullanım amaçlarının arkeolojik değerlendirme yöntemleri ile gerçekleştirilmesini sağlamıştır. Bu sayede biri bir *hydria*, diğeri ise bir mezar *lekythos*u şeklinde işlenmiş olan bu iki eserin yüzeysel bir ön değerlendirilmesi yapılmıştır.

Tercih edilen formlar ve her iki eserin de hizmet ettiği kullanım amacı ışığında söz konusu mermer kapların ölü gömme alanında kullanılmak üzere üretildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda özellikle *hydria* formlu eser, seramik yanında metal örnekler ışığında da varlığından haberdar olduğumuz yaygın bir urne geleneğinin taştan üretilmiş bir temsilcisi olarak dikkat çekmektedir. Eserin temini ve işçiliği pahalı bir malzeme olan mermerden üretilmiş olması kesinlikle bir soylu mezarı için düşünülmüş olduğunu göstermektedir.

Mezar *lekythos* ise özellikle Atina’da olacak biçimde Attika bölgesinde kullanılmış olan bir mezar belirleyicisinin alışılmış sınırlar dışında ele geçmiş birkaç temsilcisinden biri olarak dikkat çekmektedir. Mezar *lekythos*unun, yazılı kaynaklar yanında arkeolojik veriler ışığında da Sinop’taki varlıklarından haberdar olduğumuz Atinalı kolonicilerden birinin mezarında kullanılmış olduğunu öne sürmek mantıklı olacaktır (Sinop’taki Atina kolonizasyonu hakkında bkz. Doonan 2004, 72).

Bu makale kapsamında değerlendirilmiş olan her iki mermer kap da kendi alanları için önemli birer eserdir. *Hydria* özellikle mermer urne kaplarına nadir bir örnekleme yapmasına ek olarak Sinop için bilinen yegâne eser de olmaktadır. Mermer mezar *lekythos*u da yine ölü gömme alanında kullanılan özel bir “mezar belirticisi”nin Sinop için tek örneklemesini sunma bakımından dikkat çekmektedir. Bu özellikleri düşünüldüğünde her iki kabın da ilerleyen zamanlarda, form özellikleri ve benzerlerinin tespiti dışında daha derinlemesine incelenmesinin çok daha önemli sonuçlar doğuracağı kesindir.

Kaynakça

- Andronikos, M. (1987). Vergina: The Royal Tombs and the Ancient City. (1. Basım). Athens: Ekdotike Athenon S.A Yayıncılık.
- Başaran, S. (2016). Enez-Ainos. *Arkeoloji ve Sanat*. 152. (1), 97-132.
- Berger - Protsch, R. (1974). Identification, Age and Date of Skeletal Material Found in a Greek Hydria. *Getty Museum Journal*. 1. (1), 23-24.
- Bruora, M. ve Lafli, E. (2016). Hadra Vases in Cilicia. S. Japp ve P. Kögler. (Editörler). *Traditions and Innovations – Tracking the Development of Pottery from the Late*

- Classical to the Early Imperial Period. Proceedings of the 1st Conference of IAR-PotHP Berlin, November 2013, 7th-10th (317-327). Wien: Phoibos.*
- Cook, B.F. (1966). *Inscribed Hadra Vases in the Metropolitan Museum of Art*. The Metropolitan Museum of Art Papers. 12. New York: Meriden Gravur Company.
- Diehl, E. (1964). *Die Hydria: Formgeschichte und Verwendung im Kult des Altertums*. Mainz: Mainz em Rhein.
- Doonan, O.P. (2004). *Sinop Landscapes – Exploring Connection in a Black Sea Hinterland*. (1. Basım). Philadelphia: University of Philadelphia Press.
- Duman, B. (2002). *Kilikya Bölgesi'ndeki Hadra Hydriaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Enklaar, A. (1985). Chronologie et peintres des hydries de Hadra. *Bulletin Antieke Beschaving*. 61, (41-65).
- Grossman, J.B. (2001). *Greek Funerary Sculpture – Catalogue of the Collections at the Getty Villa*. (1. Basım). Los Angeles: Artegrafica.
- Guerrini, L. (1964). *Vasi di Hadra, tentativo di sistemazione cronologica di una classe ceramica*. (1. Basım). Roma: L'Erma di Bretschneider.
- Kasapoğlu, H. (2015). İlk On Yıllık Veriler Işığında Parion Güney Nekropolisi Arkaik Dönem Kremasyonları ve Urneleri. C. Başaran ve V. Keleş. (Editörler). *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı* (117-131). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayıncıları.
- Merriam, A.C. (1885). Inscribed Sepulchral Vases from Alexandria. *American Journal of Archaeology*. 1, 18-34.
- Mirto, M.S. (2012). *Death in the Greek World – From Homer to the Classical Age*. (1. Basım). Norman: University of Oklahoma Press.
- Pagenstecher, R. (1909). Dated Sepulchral Vases from Alexandria. *American Journal of Archaeology*. 13, 387-416.
- Proukakis, A.M. (1971). *The Evolution of the Attic Marble Lekythoi and Their Relation to the Problem of Identifying the Dead among the Figures Shown on the Funerary Reliefs*. Yayınlanmamış doktora tezi, Londra: University of London.
- Schmaltz, B. (1970). *Untersuchungen zu den attischen Marmor-lekythen*. (1. Baskı). Berlin: Gebr. Mann Verlag.
- Sowder, A. (2009). *Greek Bronze Hydriai*. Yayınlanmamış doktora tezi. Emory: Emory University.

Zoroğlu, K.L. (2000). Kelenderis Nekropolü. *Olba*. 3, 115-133.

Zoroğlu, K.L. (2004). Hellenistic Pottery from Kelenderis. *E Epistemonike Synanthese Giaten Ellenistike Keramike*. Praktika, 299-310.

Şekil 1: *Mermer hydria bütünleşik hali*
(Fotoğraf: Kadir Kaba).

Şekil 2: *Mermer hydria iki parçalı hali* (Fotoğraf: Kadir Kaba).

Şekil 3: *Mermer hydria hazne kısmının tepeden görünümü* (Fotoğraf: Kadir Kaba).

Şekil 4: *Mermer lekythosun önden ve yandan görünümü* (Fotoğraf: Kadir Kaba)